

Dialogkort vg2

Kapittel 17 Norsken, svensken og dansken

Spørsmål

Hva heter det eldste skandinaviske språket, og når var det i bruk?

Svar

Urordisk er det eldste språket i Skandinavia. Det ble snakket før år 500.

Dialogkort vg2

Kapittel 17 Norsken, svensken og dansken

Spørsmål

I hvilken periode var det norrøne språket i bruk i Norden?

Svar

Det norrøne språket var i bruk fra 750 til 1350. Dette omfatter både vikingtida og høymiddelalderen.

intertekst

Dialogkort vg2

Kapittel 17 Norsken, svensken og dansken

Spørsmål

Hva forteller de litterære kildene om kontakten mellom folk i Skandinavia?

Svar

I for eksempel *Sagaen om Gunnlaug Ormstunge* hører vi om Gunnlaug som reiser mellom Island og Norge. I en periode tjener han en svensk konge, og senere reiser han til England og tjener en engelsk konge. Også andre sagaer, og ikke minst kongesagaene, viser et tett fellesskap mellom de skandinaviske landene.

Dialogkort vg2

Kapittel 17 Norsken, svensken og dansken

Spørsmål

Hvilke konsekvenser får det for ordstillingen at kasusbøying og personbøying av verb blir borte?

Svar

Etter norrøn tid blir ordstillingen fastere. Dermed trengte man ikke lenger å markere kasus og personbøying av verb. I dag har vi regler for ordstillingen i en setning.

intertekst

Dialogkort vg2

Kapittel 17 Norsken, svensken og dansken

Spørsmål

Hva kaller vi det lydlige fenomenet som har ført til e-endinger i dansk og bokmål?

Svar

Vi kaller det for *vokalreduksjon*. Dette har skjedd i dansk og dermed i bokmål. Svensk og nynorsk, som bygger på dialektene, har beholdt svært mange av de opprinnelige a-endingene i språket.

Dialogkort vg2

Kapittel 17 Norsken, svensken og dansken

Spørsmål

Forklar forskjellene mellom de skandinaviske språkene i det personlige pronomenet *jeg*.

Svar

- Det norrøne ordet for *jeg* var *ek*. I store deler av Norge har dette utviklet seg til *e*, *eg*, *æ*, *i* og så videre.
- I Sverige, Danmark og deler av Norge skjedde det en lydendring som kalles brytning. Det innebar at en *e* i mange ord ble til *ja*. Dermed fikk vi formene *jag* i Sverige, *jeg* i Danmark, og senere i Norge, og *je* i mange norske dialekter

intertekst

Dialogkort vg2

Kapittel 17 Norsken, svensken og dansken

Spørsmål

Hvorfor heter det *kva* på nynorsk og *hva/vad/hvad* på bokmål, svensk og dansk?

Svar

Det norrøne ordet for *hva* var *hvat*. Dette ordet ble også uttalt med en tydelig *h* i front. I dansk, og dermed bokmål, har denne *hv*-en holdt seg i skrift, men blitt borte i talen. I svensk har *h* blitt borte, og man skriver *vad*. Legg merke til at svenskene har en *d* til slutt. Den kommer fra den norrøne *t*-en. I nynorsk valgte Ivar Aasen formen *kva*. Det norrøne *hv* utviklet seg i dialektene til *k(v)*.

Dialogkort vg2

Kapittel 17 Norsken, svensken og dansken

Spørsmål

Forklar hvorfor det er diftonger i norsk og ikke i svensk og dansk.

Svar

- I det norrøne språket hadde man diftonger. De fleste norske dialekter har beholdt disse diftongene (*stein*, *graut* osv.).
- I svensk og dansk har det skjedd en monoftongering, altså at de gamle diftongene har blitt til enkle vokaler: *au* → *ø*, *ei* → *e*, *øy* → *ø*.
- Dette er årsaken til at vi i bokmål har færre diftonger enn i nynorsk.
- Bokmål har likevel flere enn i dansk og svensk (f.eks. *øy*), ettersom bokmålet har blitt reformert i retning av østnorsk talemål etter 1900.

intertekst

Dialogkort vg2

Kapittel 17 Norsken, svensken og dansken

Spørsmål

Hvorfor heter det *fönster* på svensk, *vindaug* på nynorsk og *vindu* på dansk og bokmål?

Svar

Fönster er et låneord fra tysk *Fenster*. I en periode da Norge var underlagt Danmark, fikk svensk inn mange lånord fra fransk og tysk. Derfor skiller en del av ordforrådet i svensk seg fra det norske og danske.

Dialogkort vg2

Kapittel 17 Norsken, svensken og dansken

Spørsmål

Hva er «falske venner»? Vis med eksempler mellom norsk og dansk/svensk.

Svar

- Det samme ordet betyr to ulike ting:
- *Rar* betyr «snill» på svensk, *rolig* betyr «morsom».
- *Svær* betyr «vanskelig» på dansk, *grine* betyr «le».

intertekst

Dialogkort vg2

Kapittel 17 Norsken, svensken og dansken

Spørsmål

Pek på noen karakteristiske trekk ved dansk språk sammenliknet med norsk.

Svar

Fönster er et låneord fra tysk *Fenster*. I en periode da Norge var underlagt Danmark, fikk svensk inn mange lånord fra fransk og tysk. Derfor skiller en del av ordforrådet i svensk seg fra det norske og danske.

Dialogkort vg2

Kapittel 17 Norsken, svensken og dansken

Spørsmål

Hva er «falske venner»? Vis med eksempler mellom norsk og dansk/svensk.

Svar

- I dansk språk bruker man ofte *b, d, g* der vi i norsk bruker *p, t, k*: *båd, kage, tabe*.
- På dansk uttaler man også *u* som en *o* i våre ører.
- Norsk har *kj-* og *skj-*lyder, som ikke finnes i dansk.
- Retrofleksene utgjør også en stor lydlig forskjell mellom norsk og dansk.

intertekst